

Névadónk: Huszár Gál

"tudta, hogy az ólomba öntött szépségre nagy szükség lehet, s Debrecenbe már így köszöntött: Órizzétek a betűket."

Huszár Gál

Huszár Gál a XVI. század magyar művelődéstörténetének egyik legérdekesebb alakja, jelentős nyomdász, reformátor. Tudós ember, iskolaalapító, irodalmár, pap egy személyben. Magát mégis szerényen az „anaxius” (méltatlan) latin szóval illeti nyomtatott könyveiben. Svájcban tanulta a papi mesterséget, Bécsben a könyvnyomtatást. Hol a török, hol az uralkodó, hol pedig a katolikus papok előli menekülés tette ki életének jelentős részét.

1512.október 16.

Huszár Gál születési ideje.

1553. Óvár

Élete első negyven évét, tanulmányait, munkásságát homály fedi. Érett férfiként jelenik meg Magyaróváron, mint lelkipásztor. Miksa, a későbbi magyar király veszi védelmébe, hiszen protestáns hite miatt már kétszer egyházi kiközösítés alatt állt.

Lelkésznevelő iskolát tart fenn, közben sok hívet szerez az új hitnek.

1557. Bécs

Megismerkedik Hoffhalter Rafael nyomdással, aki megtanítja a könyvnyomtatás mesterségére.

Ismeretségük talán barátsággá is fejlődik. Hoffhalter saját betűkészleteiből ad át Huszár Gálnak, hogy nyomdáját létrehozassa.

1558. Óvár

Beindul az óvári nyomda. Itt jelenteti meg Huszár Gál az első magyar nyelven nyomtatott prédikációs könyvecskét, az első nyomtatott magyar drámát s egy svájci teológus magyarok számára írt hittani munkáját.

A kálvini tanokat hívó és hirdető Huszár Gál, ahogy akkoriban nevezik, Gál pap ténykedése szemet szúr a katolikus egyház képviselőinek. 1558. áprilisában Velykei Márk, győri nagyrépost szentszék elé idézi. A káptalan pedig a király, Ferdinánd előtt panaszolja be Huszár Gált az eretnek, nem katolikus tanok, könyvek nyomtatása miatt. Végül menekülnie kell, ha nem akar hite miatt börtönbe jutni.

Huszár Gál Nyomdája

1560. Kassa

A megüresedett lelkészi állást kínálják fel Huszár Gálnak, aki ebben az időben már kiváló szónok, irodalmár hírében áll. Óvári kiadványai azt bizonyítják, hogy a nyomdász mesterséget is kiválóan elsajátította. Hite és nyomdája miatt azonban Kassán sincs nyugalma. Állandó zaklatások, beidézésök között mégis ad ki könyveket. Végül Verancsics Antal, a nagyhatalmú egri érsek királyi engedéllyel elfogadja Huszár Gált. Hívei nem hagyják el, a város kezességet vállal érte, de papi tisztségétől még így is meg akarják fosztani. Miksa főherceg a protestáns hívek közbenjárására biztosítja Gál pap prédikációs tevékenységét.

Mikor Verancsics csellel újra el akarja vitetni Huszár Gált az egri tárgyalásra, a hívek a katonaság és Bornemissza Péter segítségével megszöktetik a nyomdász prédikátort Kassáról. Debrecen, a kálvinista eszme központja, későbbi elnevezéssel a „kálvinista Róma” lesz új lakhelye. Kassai működését jelzi az 1560-ban kiadott gyülekezeti énekeskönyve, amely meghatározó ebben a műfajban. Ennek a műnek az előkészületei és a nyomtatás beindítása azonban meg Óvárrott kezdődött el. Valószínű, hogy kiadott még egy uralkodó- és egyházellenes röpiratot, melynek sajnos csak a híre maradt ránk. Ez a nyomtatvány idézhette elő az üldözést, a hajszát.

1561. Debrecen

Enyingi Török János oltalmába ajánlja magát Huszár Gál, s a Kassáról elmenekített betűkészletével beindítja Debrecen első nyomdáját. Nagy szükség volt már a könyvnyomtatásra, hiszen ebben az időben szervezte a kálvinista egyházat a városban Méliusz Juhász Péter, a nagy tehetségű prédikátor.

Rövid debreceni tartózkodása alatt Huszár Gál csak Méliusz műveit nyomtatta. A nyomda kb. 1561 tavaszán kezdte meg működését. Nyomdai felszerelése ötfajta betűtípusból, harminckilenc darabos hangjegykészletből, hat illusztrációs táblából, öt sor iniciáléből és ötféle díszítősorból állt. Első kiadványa Méliusz Juhász Péter Szent Pál apostol leveléről írott munkája volt. A könyv ajánlása a város tanácsának szólt. Feltételezhető, hogy ez a testület támogatást nyújtott az első nyomdásznak. Ebben az időben ugyanis az volt a szokás, hogy az alkotók azoknak ajánlották munkájukat, akik anyagilag is támogatták őket, a kiadás költségének fedezésében segítségükre voltak. Huszár Gál könyvnyomtató műhelyében készült „A Christus közbejárásáról Való Prédikációk, mellyeket Melius Peter a Döbrötzöni Lelki Pásztor írt” című könyv is. Az eddig említetteken kívül még három másik könyv maradt ránk, amely Huszár Gál nyomdájából került ki. Az utolsó debreceni nyomtatvány, amelyet még elkezdett, de a befejezés már nem az ő munkája, a Confessio catholica..., az úgynevezett Egervölgyi hitvallás néven ismert mű. Csupán csak ennyi örzi Huszár Gál keze nyomát a debreceni hónapok emlékeként. A nyomdászokdás nem töltötte ki napjait, hiányzott neki a hívek között végzett munka. Reménykedett abban, hogy még kiállhat egyszer prédikálni az emberek elé. Végül is ez a vágya viszi el a városból, mely oly sokat köszönhet neki.

Az első debreceni könyv Huszár Gál nyomtatásában, 1561-ben jelent meg, Méliusz Juhász Péter: A szent Pál apostol levelének...c munkája

1562. Révkomárom

Másfél évi tartózkodás után újra vándorbotot vesz a kezébe és elhagyja a török által fenyegetett országrészt. Nyomdájának nagy része Debrecenben marad. Révkomáromban prédikációival újra maga ellen hangolja a katolikus egyház képviselőit. Üldözöbe veszik, és most is hívei segítenek menekülni. Valószínű, hogy Hoffhalter Rafaelt innen értesíti Huszár Gál a debreceni nyomda megüresedéséről, s ekkor határozza el a neves bécsi nyomdász a debreceni letelepedést.

1563. Nagyszombat

Huszár Gálra néhány hónap nyugalom vár. Folytatja a protestáns hit hirdetését, tanít, szónokol, nyomdáját is működteti.

1565. Komjáti

Királyi parancsra elhagyja eddigi lakhelyét. Tudós Forgách Imre szegődik pártfogójául. Itt nyomtatja legjelentősebb kiadványát, Bornemissza Péter prédikációs kötetét és a XVI. sz. legnagyobb graduálját és énekeskönyvét. Itteni nyomdájának alapját a Debrecenből elhozott néhány betűtípus, mozgatható hangjegykészlet és díszítőelem jelentette.

1574. Pápa

Utolsó állomáshelye Huszár Gál vándornyomdásznak. Itt lelkeszkedik a század igen jelentős reformátora és irodalmára, Sztáray Mihály mellett.

1575. okt. 23. Pápa

Huszár Gál a pestisjárvány áldozata lesz. Nyomdáját fia, Dávid veszi át, őt tarthatjuk a pápai nyomda alapítójának.

„Huszár Gál úr, az én második atyám. s mindenkinél kedvesebb barátom, nagyképzettségű teológus. Isten evangéliumának páratlan hűségű és fáradhatatlan hirdetője, a jók nagy gyászára és fájdalmára Pápa városában. 1575. okt. 23-án, pestisben elhunyt, azon a napon, amelyet ez a legjobb és szinte szent férfiú jóval előbb ép és egészséges állapotában, utolsó napjaként nem egyszer megjövendölt. ♠ (Forgách Imre, Huszár Gál pártfogójának és barátjának naplórészlete)